

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

Slutrapport BRÅ – Ansvarsfull alkoholservering i Luleå

Inledande sammanfattning

Utvärderingen av Ansvarsfull alkoholservering i Luleå visar på att verksamheten har gett ett flertal positiva effekter för restaurangernas och krogarnas alkoholservering. Tack vare verksamheten finns det en mer tydlig gemensam förståelse av bedömningen och värderingen av berusningsnivåer och hur begreppet märkbart berusad skall tolkas än tidigare. Det är i huvudsak *utbildningen* inom AAS som skapar denna gemensamma plattform, något som underlättar i möten mellan myndighet och företag vid t ex *tillsyn* eller kontroller av ordinarie verksamhet. Utvärderingen visar dock att det finns utvecklingsmöjligheter inom verksamheten. Ett stort antal deltagare genomgår AAS-utbildningen årligen vilket innebär att dessa tillfällen kan ses som högst centrala som en möjlighet för kommun och Polis att sprida idéer och värderingar rörande ansvarsfull alkoholservering till branschen. Bedömningsfrågan om berusningsnivå är en ständig utmaning för samtliga aktörer inom branschen. Det är av den anledningen viktigt att utbildningen ytterligare arbetar med diskussion, reflektion och övning rörande detta område och att fördjupningsträffar erbjuds rörande detta ämne. Avseende AAS tredje ben, *samverkan*, är det viktigt att detta i första hand ses som ett förhållningssätt inom AAS-verksamheten och att fler krögare engageras i verksamheten. I övrigt lämnar utvärderingen förslag om stöd till policyarbete, en debatt om serveringstillståndens antal och öppettider för utskänkningsställen.

Bakgrund

Det som har utvärderats är verksamheten Ansvarsfull alkoholservering (AAS) i Luleå kommun. AAS kan sägas bestå av tre ben, *AAS-utbildning* av företrädesvis restaurang- och krogpersonal i ansvarsfull alkoholservering, *tillsyn*, där Polisen och kommunens alkoholhandläggare bedriver regelbunden tillsyn och kontroll på Luleås restauranger och krogar i syfte att undersöka så att de krav som är uppställda för alkoholservering uppfylls samt *samverkan*, där bl.a. verksamheten planeras, utvecklas och utvärderas i en partsammansatt styrgrupp.

Själva AAS-konceptet och dess idé är i sitt grundutförande *brottsförebyggande*. Den utgår från en enkel premiss att en minskad berusningsnivå ute på offentliga serveringsställen också i positiv riktning påverkar våldsutövning på dessa ställen och i dess närhet. All verksamhet i AAS, utbildning, tillsyn och samverkan har som mål att se till att berusningsnivån rent allmänt hålls nere.

Situationen avseende berusningsnivå i Luleå kommun har under några år sett förhållandevis bra ut. Misshandelsfallen har minskat i antal under några år. Polisen har också sänkt sina gränser vid LOB-ingripanden vilket avsevärt inneburit ett ökat antal ingripanden under de år som AAS funnits i Luleå sedan 2007. Generellt kan man säga att ambitionen i utvärderingsarbetet har varit att ta fram förbättringsförslag för AAS-verksamheten, vilket också gjorts. Dessa handlar i huvudsak om att se till att arbetet upprätthålls med samma energi som tidigare och att insatser läggs på aktiviteter som engagerar fler aktörer inom restaurang- och krogbranschen.

Frågeställningar och Metod

Ansvarsfull alkoholservering har som verksamhet funnits under flera år i Luleå kommun och har också varit föremål för ett antal utvärderingar, av bl.a. LTU studentarbeten, Polisen, etc. Verksamheten med AAS fungerar generellt sett bra i Luleå där alla tre ben, AAS-utbildning, tillsyn och samverkan är verksamt. Arbetet drivs av alkohol- och drogsamordnare Maria Strömngren tillsammans med en styrgrupp bestående av representanter från Luleå kommun, Polisen i Luleå samt lokala krögare. De frågor som utvärderingen främst har velat söka svar på har handlat om på vilket sätt man kan utveckla verksamheten och hitta drivkrafter och motivation för nya innovationer. Trots ett stort engagemang och deltagande från de lokala krögarna finns det behov av att utveckla verksamheten. Detta var de initiala frågeställningarna för utvärderingsprojektet.

Den metod som har valts är en s.k. Delphi-metod, man frågar de personer som man tror vet mest i en fråga. Vi har därför i huvudsak intervjuat personer som är aktiva eller har haft en hög delaktighet i AAS-verksamheten genom åren. Detta i en vetskap om att dessa personer har stor erfarenhet, har tidigare behandlat många av de frågor och problem som kommit upp under verksamhetsperioden och själva genom sina funktioner också hört ett stort antal personer och fått deras berättelser sig givna. Något som kan ha fördjupat studien är om krogpersonal hade intervjuats för att fått deras version av t ex stressiga kvällar, tillsyn och bedömningen av märkbart berusad, men det gjordes en tidig bedömning att avgränsa arbetet till främst krögare och ordningsvakter.

Genomförande och deltagande aktörer

Leif Berglund, biträdande lektor vid Luleå tekniska universitet har genomfört hela studien, från datainsamling, intervjuer och observationer och textanalys samt rapportskrivande. Samtal om preliminära resultat har i första hand hållits med alkohol- och drogsamordnare Maria Strömngren.

I utvärderingen har främst intervjuer använts. Förutom alkohol- och drogsamordnare Maria Strömngren har kommunens alkoholhandläggare intervjuats tillsammans med tre poliser alla med chefsfunktioner, två ordningsvakter samt fyra krögare. Kommunens samlade material av utvärderingar, protokoll och liknande har analyserats tillsammans med Polisens lokala statistik för misshandel och LOB-ingripanden i Luleå innerstad. Observationer har gjorts vid ett tillfälle i samband med tillsyn av ordningsvakter i Luleå.

Samtliga intervjupersoner har stor erfarenhet av brottsförebyggande verksamhet, var och en på sitt sätt. De intervjuade poliserna har naturligt detta i sitt arbete, inte enbart som poliser men också på strategisk nivå eftersom alla tre poliser hade en chefsposition. Alkoholhandläggaren kan man säga har erfarenhet av brottsförebyggande i sitt uppdrag att utöva tillsyn på restauranger och krogar och att undersöka de krav som ställs för de som söker serveringstillstånd. Krögarna har detta ansvar som serveringsansvariga och arbetsgivare för krogpersonal, entrévärdar och ordningsvakter. Ordningstvakterna har naturliga brottsförebyggande inslag i sitt uppdrag som vakter där de bedömer personers berusningstillstånd och avstyr våld i olika situationer.

Det har inte direkt funnits några brister eller svårigheter i samband med utvärderingen. Det som har nämnts är att fler intervjuer hade kunnat göras med t ex krogpersonal och observationsstudier

under ordinarie krogverksamhet hade också kunnat göras för att få en fylligare bild av alkoholserving och dess utmaningar.

Resultat

Utvärderingens resultat visar att AAS-verksamheten i Luleå i huvudsak fungerar bra och har en fungerande organisation. Utvärderingen pekar dock på ett antal mindre områden avseende de tre benen i Ansvarsfull alkoholserving där vissa saker kan behöva utvecklas och förbättras. Avseende AAS-utbildningen bör man utveckla diskussions- och reflektionsdelen mer, Polisen behöver också ha en mer framträdande roll under utbildningen och man behöver utveckla en större tydlighet under utbildningen av de andra delarna av AAS-konceptet, t ex policyarbetet på restauranger och krogar. När det gäller tillsynsdelen är uppföljningsträffar efter utförd tillsyn det mest centrala förslaget på förbättring. Avseende samverkan är den största utmaningen att utveckla ett delvis nytt förhållningssätt till samverkan och främst engagera fler krögare i aktiv delaktighet i verksamheten.

Generella reflektioner som har gjorts är t ex en stark ökning av antalet serveringstillstånd och förlängda öppettider för allt fler krogar. Detta är en politisk fråga som främst kommunen bör diskutera.

I utvärderingens slutkapitel ges ett antal förslag på åtgärder som behöver iscensättas. En del av dem är planeringsförändringar, andra inbegriper mer långsiktiga utvecklingsarbeten. Syftet är att säkra och utveckla engagemanget och motivationen för Ansvarsfull Alkoholserving som koncept och verksamhet. Om andra skulle vilja upprepa samma insatser som i Luleå kan man dels läsa igenom utvärderingen, dels intervjua alkohol- och drogsamordnare Maria Strömgren om Luleå kommuns förutsättningar och arbete inom AAS. Det är antagligen möjligt att upprepa det arbete som gjorts i Luleå, även den utvärdering som rapporten bygger på.

/Leif Berglund